

KAKO DJECA DOŽIVLJAVAJU SVOJ VRTIĆ

Sandra ZJAČIĆ LJUBIČIĆ
Dječji vrtić Maksimir, Zagreb
szljubic@yahoo.com

UDK: 159.942-053.4:373.2

Lana OČKO
Dječji vrtić Maksimir, Zagreb
lanaocko@yahoo.com

Sažetak

Pružajući djetetu mogućnost da se aktivno uključi u planiranje aktivnosti u kojima i samo sudjeluje poštujemo i njegovo pravo na kontinuitet u odgoju i obrazovanju. Samim uvođenjem djeteta u proces dajemo mu mogućnost da odabere ono što njemu odgovara. Slijedeći njegove potrebe i interese, ostvarujemo i jedan od naših ciljeva koji *uključuje unapređivanje i mijenjanje* odgojno-obrazovne prakse.

U ovom radu poseban naglasak stavlja se na doživljaj koji djeca imaju u vezi s centrima aktivnosti u sobi dnevnog boravka i sportskoj dvorani. Cilj je rada prikazati dječje doživljaje centara aktivnosti i sportske dvorane postavljanjem istraživačkih pitanja djeci u dobi od šest do sedam godina, te snimanjem i fotografiranjem centara i sportske dvorane od djece. Daljnji cilj bio je također poticanje inicijativnosti i samoorganizacije djece u oblikovanju centara aktivnosti, kao i kreiranju vlastitih aktivnosti u njima. Djecu valja poticati na izražavanje prijedloga, inicijativa i sugestija koje se u oblikovanju odgojno-obrazovnog procesa uzimaju u obzir, čime se također potiče razvoj djetetovih građanskih kompetencija. Na taj način djeca se osposobljavaju za demokratski dijalog s ostalim sudionicima procesa te pripremaju za aktivno sudjelovanje u životu i radu društvene zajednice. U radu je korišten mozaik-pristup. Pokušat će se dati odgovor na pitanja *što djeca vole raditi te koje im je omiljeno mjesto u vrtiću*.

Na temelju dobivenih rezultata možemo zaključiti da djeca rane i predškolske dobi radije iznose ono što im se sviđa nego ono što im se ne sviđa. Omiljena mjesta koja su djeca fotografirala i snimala bila su ona koja su omogućavala dječju inicijativu, poticala maštu i fizičku aktivnost. Djeca biraju mjesta i okruženje koja olakšavaju različite vrste komunikacije. Simbolička igra na najnapredniji način poticala je kod djece razvoj metakognitivnih sposobnosti, te osjećaj zadovoljstva samim sobom. Nasuprot tomu, djeca nerado odabiru centre gdje moraju dugo sjediti.

KLJUČNE RIJEČI: *centar aktivnosti, dijalog, sportska dvorana, mozaik-pristup, snimanje i fotografiranje, samoinicijativnost*

Uvod

Kvalitetu odgojno-obrazovnog procesa u vrtiću određuje nekoliko čimbenika, među kojima i kreiranje prostornog okruženja. Ono znatno utječe na perspektivu učenja i odgoja djeteta, kao i na mogućnosti stupanja djeteta u različite socijalne interakcije (Slunjski, 2015). Organizacija aktivnosti, vremena i prostora, ima odlučujući utjecaj za proces odgoja i obrazovanja djeteta. Načela stvaranja za dijete poticajnoga razvojnog okruženja vrlo su bliska načelima osiguravanja uvjeta za djetetov osobni prostor, koji za dijete ima komunikacijsku i zaštitnu funkciju. Osobni mu prostor omogućuje da razvija svoje potencijale, a da se pritom ne osjeća ugroženo (Sindik, 2008). Poticajno okruženje koje podupire konstrukciju znanja mora pridati veliku važnost i socijalnom kontekstu, koji je od iznimne važnosti jer oblikuje stvaranje i razvoj dječjih teorija o svijetu koji ga okružuje (Vujičić, 2015). Brojni recentni istraživači i odgojitelji (Vujičić, Miketek, 2014; Petrović-Sočo, 2009; Einarsdottir, 2005; 2014; Broström, 2012; Clark, 2005) kontinuirano su kritički promišljali o aktivnoj ulozi djeteta u planiranju te važnosti participacije pojedinog djeteta u vlastitome odgojno-obrazovnom procesu u ustanovi, čiji je cilj unapređivanje i mijenjanje odgojno-obrazovne prakse. Kvalitetno prostorno-materijalno okruženje jedno je od esencijalnih izvora učenja djece rane i predškolske dobi. Na tom tragu, ovaj rad usmjerio se na promišljanje i unapređivanje prostorno-materijalnog okruženja odgojne skupine usklađenim s potrebama svakog djeteta.

Polazeći od Konvencije o pravima djeteta (1989), jedno od temeljnih prava je aktivno sudjelovanje djeteta u rješavanju svih pitanja koja utječu na njegov život, sloboda u izražavanju njegova mišljenja i pravo da se njegovo gledište ozbiljno uzme u obzir u skladu s dobi i zrelosti djeteta. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje Republike Hrvatske (2014) promiče planiranje i djelovanje odgoja i obrazovanja utemeljenog na autonomiji. Autonomija se ostvaruje odgojno-obrazovnim procesom usmjerenim razvoju samostalnog mišljenja, odlučivanja i djelovanja djeteta. Ona se razvija poticanjem inicijativnosti i samoorganizacije djeteta u oblikovanju vlastitih aktivnosti (NKPROO, 2014: 21).

Prva razmišljanja djece dobro je dokumentirati i izložiti na vidljivo mjesto jer će tako podsjećati djecu na proces vlastitog učenja, „razumijevanje se potiče raspravom i suradnjom, a djecu se potiče da izražavaju svoja mišljenja kako bi se lakše njihova mišljenja uskladila s drugima.“ (Bruner, 2000: 68)

U ovom istraživanju poseban se naglasak stavio na doživljaj koji djeca imaju u vezi s centrima aktivnosti u sobi dnevnog boravka i sportskoj dvorani. Pretpostavilo se da će ovim pristupom, slušanjem kao načinom poticanja djece na sudjelovanje u osmišljavanju svakodnevnog života i okruženja u kojem žive, djeca iskazati interes za obogaćivanjem nekog centra i sportske dvorane ili uvođenjem novog.

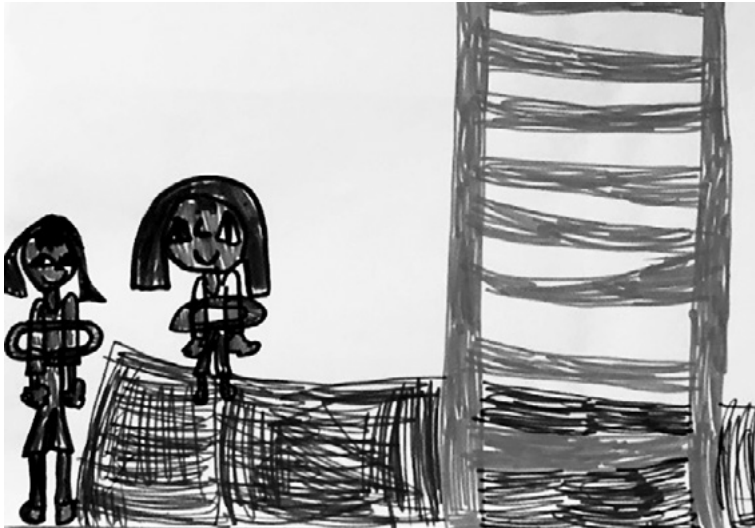
Cilj istraživanja s djecom i metode

Cilj je ovog rada prikazati dječje doživljaje o centrima aktivnosti, a istraživačka su pitanja: *U kojim centrima aktivnosti djeca najviše vole boraviti?* i *Koje aktivnosti najviše vole provoditi zajedno sa svojim prijateljima?* Uzorkovano je 14 dječaka i djevojčica Dječjeg vrtića Maksimir iz skupine Ježići, skupine redovitog programa djece u dobi od 6 do 7 godina. Ravnateljica vrtića Maksimir imala je uvid u svrhu istraživanja i način njegova provođenja. Roditelji su bili upoznati detaljno s istraživanjem. Svaki roditelj potpisao je dopuštenje za sudjelovanjem djeteta, što je u skladu s Etičkim kodeksom (Ajduković i Kolesarić (ur), 2003). Imena djece iz etičkih su razloga promijenjena. Djeca su upoznata s istraživanjem kao i dobivenim rezultatima po njegovu završetku. U istraživanju je korišten mozaički pristup prema A. Clark i P. Moss (2005) kako bi djeca mogla što potpunije izraziti svoje stavove koristeći se različitim tehnikama. Tehnike koje su korištene u istraživanju bile su: promatranje, fotografiranje, grupni intervju, polustrukturirani individualni intervju, „tura“ te crtanje. Istraživanje je provedeno u tri faze detaljnije opisane u nastavku.

Prva faza: Prikupljanje podataka i dokumentiranje

Prva faza istraživanja uključivala je promatranje, izradu bilješki i fotografiranje djece u svakodnevnim aktivnostima kako bi se stekao uvid u to gdje se koja djeca najčešće zadržavaju u igri. Sljedeći dan djeci su prikazane fotografije te su zajedno s odgojiteljem prokomentirala što se igraju u pojedinom centru i sportskoj dvorani. Nakon što su djeca pogledala fotografije rezimirajući što se u kojem centru igraju, ponuđen im je digitalni fotoaparati i kamera kojima je svako dijete imalo priliku fotografirati i snimiti centar u kojem se najviše voli igrati te centar u kojem se ne voli igrati. Nakon fotografiranja i snimanja te kratkog intervjua zašto se u pojedinom centru vole ili ne vole igrati, predloženo je djeci da bojcama nacrtaju centar u kojem se najviše vole igrati postavljajući im pitanja što im se tamo najviše sviđa te nedostaje li im u omiljenom centru nešto kako bi im igra bila bogatija. Djeca su uglavnom zaključivala da ne bi ništa promijenila u centru u kojem se vole igrati. U vezi s istraživačkim pitanjem *Koje aktivnosti najviše vole provoditi zajedno sa svojim prijateljima?*, djeca su dobila zadatak da nacrtaju sebe u igri, samog, ili s nekim prijateljem u bilo kojoj aktivnosti u sobi dnevnog boravka i sportskoj dvorani. Djeca su crtala na A4 papiru, a tehnika je bila flomasteri. Svako je dijete nacrtalo prikaz svojeg prijatelja i sebe u igri. Djeca su prikazivala neki detalj po kojem se moglo odrediti tko je njihov prijatelj i koju igru igraju.

Julia je nacrtala prijateljicu Aryu i Luciju kako vrte kolut.

SLIKA 1. Igra kolutom

Petra je nacrtala prijateljice Aryu i Luciju kako skaču u vis.

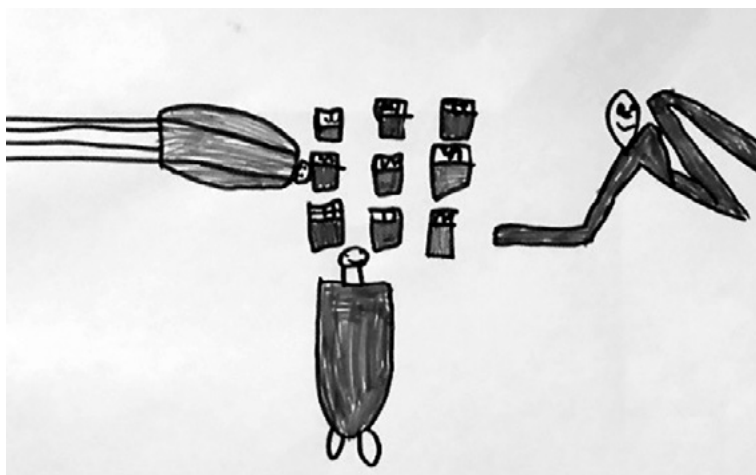
SLIKA 2. Skok u vis

Robin sebe i svojeg prijatelja Miru kako crtaju.

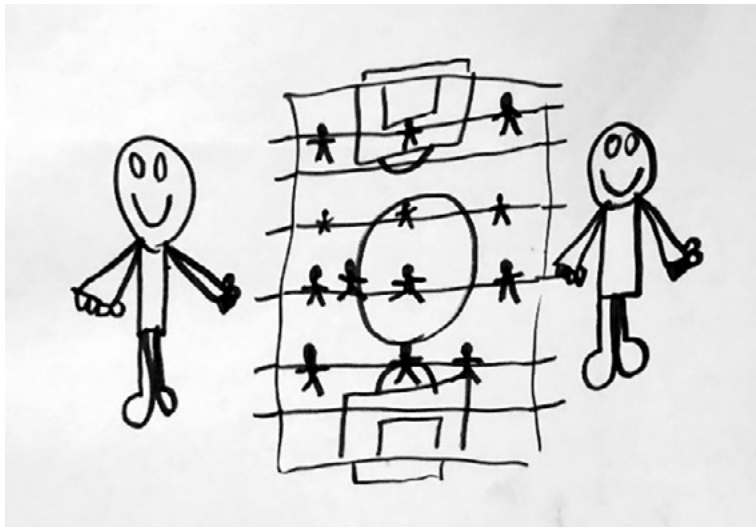
SLIKA 3. *Crtanje*

Vito je crtao svoje prijatelje Miru i Filipa kako se igraju s Pokemon kartama te mijenjaju za iste.

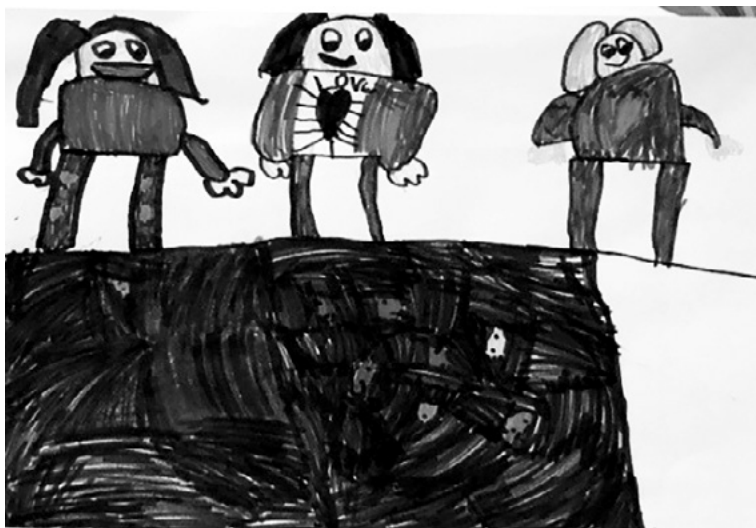
SLIKA 4. *Igra Pokemon kartama*

Filip je nacrtao kako igra stolni nogomet sa svojim prijateljem Jonom.

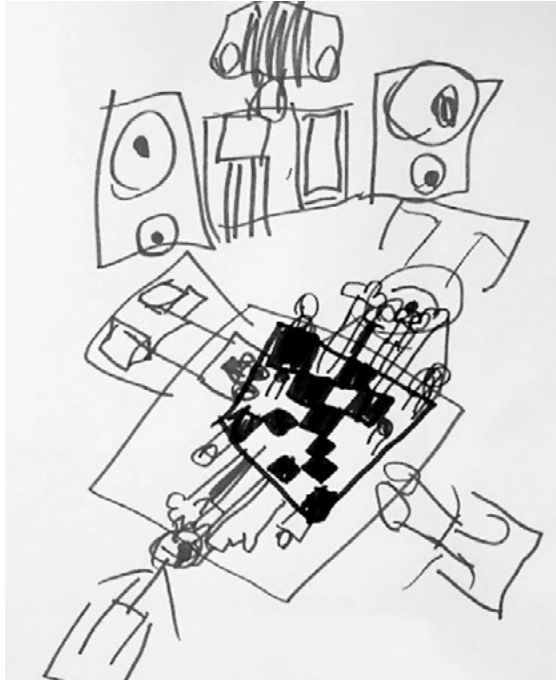
SLIKA 5. Stolni nogomet

Lucija je nacrtala prijateljice Aryu i Meri kako izrađuju *fidgete*.

SLIKA 6. Izrada *fidgeta*

Luka svoje prijatelje Christofera i Filipa kako igraju šah.

SLIKA 7. Šah

Zajedno smo sve dječje likovne radove postavili po centrima aktivnosti kako bi ih svi mogli vidjeti. Djeca su bila ponosna na svoje crteže te komentirala sa svojim prijateljima što su nacrtala. Kretala su se iz jednog centra u drugi pažljivo i s velikim interesom slušala svoje prijatelje koji su gledajući crteže nadodavali neke nove misli i ideje.

Druga faza: Zajedničko promišljanje i tumačenje kroz dijalog

Kao poticaj za razgovor i raspravu pogledali smo snimku i fotografije. Na početku, od uzbuđenja, svi su imali nešto za reći i govorili su u isti glas. Prisjetili smo se našeg pravila da kad imaš nešto za reći, podigneš ruku. Svi odgovori (dijalog) djece zapisani su tijekom razgovora s djecom i nakon njega.

Poticajna pitanja: *Kad gledaš snimku i fotografije, što vidiš?*

Što misliš o uređenju našeg vrtića?

Kad bi mogao nešto mijenjati, što bi mijenjao?

Odgovitelj: *Kakav je tvoj vrtić?*

Julija: *Dobar.*

Robin: *Topal. Da nije vruće u njemu. Volim ići u vrtić.*

Miro: *Odličan. Zato jer igramo nogomet, ljuljamo se na ljuljački. Volim se igrati s prijateljima.*

Lucija: *Moj vrtić je lijep po tome što ima jako veliku terasu. I zato što ima jako veliku dvoranu i ogromno dvorište.*

SLIKA 8. i 9. *Samoorganizacija aktivnosti djece u dvorani*

Izjave djece o vrtiću:

Ivan: *Dobar je. Imamo terasu. Volim kad radim neke stvari i družim se sa prijateljima.*

Vito: *Dobar je. Možda da dvorana ima prave golove, onako velike za nogomet i ne znam...*

Filip: *Super je jer se mogu igrati sa prijateljima.*

Meri: *Meni je lijep. Ima svemir, planete, lampice i slično...*

Odgojitelj: *Kad bi mogao nešto mijenjati, što bi mijenjao?*

Julija: *Da je dvorana veća.*

Robin: *Da u dvorani ima pravih golova i pravih tvrdih lopti.*

Lucija: *Mijenjala bi da ne dijelimo WC i da imamo malo veću sobu.*

Ivan: *Stavio bi u vrtić PlayStation 5 pa da igramo...*

Vito: *Koš za košarku i pravu košarkašku loptu.*

Filip: *Da soba bude nogometno igralište, a dvorana soba za igru.*

Odgojitelj: *Gdje se voliš igrati? Čime se voliš igrati?*

Julija: *U dvorištu a u sobi s curama volim crtati.*

Robin: *Tamo gdje je abeceda s Vitom i s drugim curama.*

Luka: *Volim igrati nogomet i mijenjati se za Pokemon sličice. Volim igrati Uno s Christoferom, Vitom, Robinom i Ivanom.*

SLIKA 10. Centar svemira i simbolička igra djece

Akcija na osnovi dobivenih podataka

Jedino što su djeca izdvojila kao nešto što žele imati jesu pravi golovi i tvrde lopte, te koš za košarku i pravu košarkašku loptu kakvu je imao Dražen Petrović. Zajednički smo dogovorili s ravnateljicom i domarom da se postavi koš u dvorištu, a roditelji su donirali prave lopte za košarku i nogomet. Golove imamo iako nisu „pravi“, ali su dovoljno veliki i čvrsti za igru djece.

Zaključak

Rezultati ovoga istraživačkog zadatka dali su odgojitelju bolji uvid u to što djeca vole ili ne vole raditi u sobi, te su pokazali da djeca jako dobro znaju što žele, a što ne, često ističući da ne bi ništa u sobi promijenila jer su im interesni centri dovoljno dobri i poticajni za igru. Ovaj pristup također nam je omogućio jasnije sagledavanje stvarnih potreba djece. Mozaik- pristup pokazao se kao vrlo vrijedna tehnika u procesu prikupljanja informacija o djeci važnim stvarima koje zajedničkom analizom i sukonstrukcijom mogu dovesti do vrijednih rezultata. Poštujući djetetovo pravo na kontinuitet u odgoju i obrazovanju, mogu potaknuti i na promjenu koja implicira proces razvijanja „programa dobrobiti djeteta“ (Pavlović Breneselović, 2010).

Polazeći od Konvencije o pravima djeteta (1989), jedno od temeljnih prava jest aktivno sudjelovanje djeteta u rješavanju svih pitanja koja utječu na njegov život, sloboda u izražavanju njegova mišljenja i pravo da se njegovo gledište ozbiljno uzme u obzir u skladu s dobi i zrelosti. Prva razmišljanja djece dobro je dokumentirati i izložiti na vidljivo mjesto jer će tako podsjećati djecu na proces vlastitog učenja. „Razumijevanje se potiče raspravom i suradnjom, a djecu se potiče da izražavaju svoja mišljenja kako bi se lakše njihova mišljenja uskladila s drugima“ (Bruner, 2000: 68).

Djeca radije iznose ono što im se sviđa nego ono što im se ne sviđa. Omiljena mjesta koja su djeca fotografirala bila su ona koja su omogućavala dječju inicijativu, poticala maštu i fizičku aktivnost. Djeca, na primjer, ne vole mjesta gdje moraju dugo sjediti. Fotografiranje, kao što ističe i autorica J. Einarsdottir (2005), pokazalo se kao vrijedan način prikupljanja informacija. Većina djece dobro se osjeća koristeći se fotoaparatom te se vrlo dobro može primijetiti koja djeca imaju znanja u korištenju digitalnih tehnologija, a koja ne. Također, valja istaknuti kako fotografija sama za sebe ne znači mnogo i daje nam samo polovičnu priču o onome što je dijete njome htjelo reći (Einarsdottir, 2005). Dječje objašnjenje onoga što je na fotografiji dalo je bolji uvid u samo njezino značenje te što je na njoj djetetu zapravo bitno. Svakom djetetu bilo je vrlo važno ispričati što je fotografiralo te se primijetio ponos kada je govorilo o onome što je njemu kao pojedincu važno.

Rezultati ovoga istraživačkog zadatka pokazuju da se djeca najviše vole igrati u stolno-manipulativnom centru, igrama kao što su šah, Uno, mali nogomet te da vole crtati. Većina dječaka i djevojčica odlučila se za crtanje kao omiljenu aktivnost, što se moglo primijetiti promatrajući ih kako se duže vrijeme zadržavaju u aktivnostima crtanja. Djevojčice su pak sklonije igri u istraživačkom centru gdje vole izrađivati *fidget* i nakit. Kod boravka u sportskoj dvorani iz rezultata se može zaključiti da dječaci uglavnom biraju nogomet i košarku, dok djevojčice vole gimnastiku i ples. Crteži koje su djeca nacrtala uglavnom prikazuju pojedino dijete u igri u omiljenom centru.

Samo četiri crteža prikazuju određeni centar ili igračku kojom se djeca vole igrati. Odgovor na drugo istraživačko pitanje o tome bi li djeca htjela nešto promijeniti bio je da im je u sobi sve lijepo i da ne bi ništa htjela promijeniti osim što bi dječaci htjeli imati prave golove i koš te prave lopte.

Odgojitelj ima ključnu ulogu i odgovornost u poticanju djece na istraživačke aktivnosti primjerene dobi djece i njihovim razvojnim mogućnostima te su upravo odgojitelji ti koji trebaju raditi na poticanju djece da sudjeluju u istraživanju svih pitanja koja utječu na njihov život. Kompetencije odgojitelja reflektiraju se i u stvaranju konteksta slušanja te moderiranju rasprava djece, kao i u osiguravanju različitih izražajnih medija i poticanju djece na njihovo korištenje. One se operacionaliziraju kroz poticanje djece na razmišljanje i propitivanje vlastitih znanja i razumijevanja te poticanju djece na samoevaluaciju vlastitih aktivnosti, postignuća i načina razmišljanja. Suradnja i odnos pedagoga i odgojitelja od iznimne je važnosti za provođenje kvalitetnoga odgojno-obrazovnog procesa. Ovdje je riječ o odnosu koji se temelji na iskrenosti i otvorenosti, a jedan drugomu postaju kritički prijatelji. Partnerski odnos i dobra suradnja roditelja i odgojitelja može odgovoriti na izazove suvremenog načina života, stoga je potrebno raditi i na osvješćivanju roditelja o važnosti inicijativnosti i samoorganiziranosti djeteta.

LITERATURA

- AJDUKOVIĆ, M. i KOLESARIĆ, V. (ur) (2003). *Etički kodeks istraživanja s djecom*. Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži, Vijeće za djecu Vlade RH.
- BROSTRÖM, S. (2012). Children`s participation in research. Retrieved from: https://pure.au.dk/ws/files/51299860/Early_Ears_Children_s_participation_in_research_2012.pdf
- BRUNER, J. (2000). *Kultura obrazovanja*. Zagreb: Educa.
- CLARK, A. (2005). Ways of seeing: using the Mosaic approach to listen to young children`s perspectives, u: Clark, A., Kjørholt and Moss, P. (eds.) *Beyond Listening. Children`s perspectives on early childhood services*. Bristol: Policy Press, pp. 29–49.
- CLARK, A., MOSS, P. (2005). Spaces to Play: More listening to young children using the Mosaic approach. London: National Children`s Bureau.
- EINARSDOTTIR, J. (2014). Children`s perspectives on the role of preschool teachers. Retrieved from: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1350293X.2014.969087>
- EINARSDOTTIR, J. (2005). Playschool in pictures: children`s photographs as a research method. Retrieved from: http://www.menntavisindastofnun.hi.is/sites/menntavisindastofnun.hi.is/files/rannung/greinar/preschool_in_pictures.pdf
- Konvencija o pravima djeteta (1989). Retrieved from: https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2017/05/Konvencija_20o_20pravima_20djeteta_full.pdf
- Ministarstvo obrazovanja, znanosti i sporta (2014). *Nacionalni kurikulum ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja*. Zagreb.
- PAVLOVIĆ BRENESELOVIĆ, D. (2010). Dobrobit deteta u programu naspram programa za dobrobit. *Nastava i vaspitanje*, br. 2, 251–264.
- PETROVIĆ-SOČO, B. (2009). Značajke suvremenog naspram tradicionalnog kurikula ranog odgoja. Retrieved from: <https://hrcak.srce.hr/file/174510>
- SLUNJSKI, E. (2015). Multidisciplinarni pristup kreiranju prostora vrtića kao pretpostavka kvalitetnog odgojno-obrazovnog procesa. *Croatian Journal of Education*, 17 (Sp. Ed. 1), 253–264. Retrieved from: <https://hrcak.srce.hr/137688>
- SINDIK, J. (2008). Poticajno okruženje i osobni prostor djece u dječjem vrtiću. *Metodički obzori*, 3(2008)1 (5), 143–154. Retrieved from: <https://hrcak.srce.hr/25807>
- VUJIČIĆ, L., MIKETEK, M. (2014). Children`s Perspective in Play: Documenting the Educational Process. *Croatian Journal of Education*, 16 (Sp. Ed. 1), 143–159. Retrieved from: <https://hrcak.srce.hr/117848>
- VUJIČIĆ, L. (2015). Pripovjedačko putovanje odgajatelja ili osobna refleksija putem fotografije. *Dijete, vrtić, obitelj*, 21 (79), 6–8. Retrieved from: <https://hrcak.srce.hr/172539>

HOW CHILDREN EXPERIENCE THEIR KINDERGARTEN

Abstract

By providing the child with the opportunity to actively participate in the planning of activities in which they participate, we respect said child's right to continuity in upbringing and education. By introducing the child into the process, we give him the opportunity to choose what suits him. By following his needs and interests, we achieve one of our goals, which includes improving and changing the educational approach. In this paper, special emphasis is placed on the experience that children have in connection with the activity centres in the living room and the sports hall. The aim of this work is to show children's experiences of activity centres and gymnasiums by asking questions to children aged six to seven years, and by having the children record and photograph the centres and the gymnasium themselves. Another aim was to encourage children's initiative and self-organisation in the design of activity centres, as well as the creation of their own activities in them. Children should be encouraged to express proposals, initiatives and suggestions that are taken into account when it comes to shaping the educational process, which also encourages the development of the child's civic competences. In this way, children become trained for democratic dialogue with other participants in the process and prepared for active participation in the life and work of the social community. In our work, we used the *Mosaic approach*. We try to answer the questions of what children like to do, and what their favourite place in kindergarten tends to be. Based on the obtained results, we can conclude that children of early and preschool age prefer to express what they like, rather than what they don't like. The favourite places that children photographed and filmed were those that facilitated children's initiative, encouraged imagination and physical activity. Children chose places and environments that supported different types of communication. Symbolic play in the most advanced way encouraged the development of metacognitive abilities and a sense of self-satisfaction in children. In contrast, children remained reluctant to choose centres where they had to sit for extended periods.

KEYWORDS: *activity centre, dialogue, gym, mosaic approach, recording and photography, self-initiative*